

Спінчевська О. М. – аспірантка кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0750-6525>

Юридичні позиції Конституційного Суду України як джерело правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу

Метою та завданням статті є дослідження особливостей юридичних позицій Конституційного Суду України як специфічного джерела правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу з огляду на аналіз теоретичних підходів щодо розуміння поняття «правова позиція Конституційного Суду України», яке після конституційної реформи правосуддя 2016 року трансформувалося в поняття «юридична позиція Конституційного Суду України» й отримало нормативне закріплення в Законі України «Про Конституційний Суд України», а також практики Конституційного Суду України, у якій деталізовано положення Конституції України та зазначеного Закону, пов'язані з реалізацією Конституційним Судом України своїх юрисдикційних повноважень. **Методологічною основою** дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів та способів пізнання, застосування яких надало можливість розглядати юридичні позиції Конституційного Суду України як одне з джерел правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу. **Наукова новизна** отриманих результатів полягає в тому, що в статті вперше після внесення 2016 року до Конституції України змін у правосудді здійснено комплексний аналіз юридичних позицій Конституційного Суду України щодо принципів його діяльності, меж повноважень, критеріїв прийнятності обґрунтування тверджень суб'єктів права на конституційне подання, конституційну скаргу, неможливості оскарження його рішень. У **висновках** зазначено, що юридичні позиції Конституційного Суду України є специфічним джерелом права; як і Конституція України, Закон і Регламент є джерелом правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу та впливають на порядок реалізації юрисдикційних повноважень Конституційного Суду України як його головного суб'єкта, оскільки в них знаходять свій розвиток і деталізацію положення Конституції України та Закону. Юридичні позиції Конституційного Суду України є сталими, він ураховує їх під час прийняття подальших актів з питань конституційного провадження; він також може розвивати й конкретизувати свою юридичну позицію в актах або змінити її за певних обставин, проте лише за умови обґрунтування такої зміни у відповідному акті Конституційного Суду України.

Ключові слова: конституційна юрисдикція; конституційний юрисдикційний процес; конституційне провадження; правова позиція; юридична позиція.

Вступ

На сучасному етапі функціонування Конституційного Суду України важливо дослідити особливості конституційного юрисдикційного процесу, головним суб'єктом якого він є.

У широкому значенні конституційний юрисдикційний процес – це комплекс нормативно врегульованих процесуальних відносин між органом конституційної юрисдикції та іншими суб'єктами права, які виникають під час і в результаті діяльності зазначеного органу та реалізації ним своїх повноважень, а у вузькому розумінні – процесуальний порядок розгляду та вирішення органом конституційної юрисдикції справ у межах його компетенції, тобто конституційне провадження.

На думку М. В. Максютіна, юрисдикційний процес – це процедурні, процесуальні прояви права, виражені в конкретних різновидах судочинства (Maksiutin, 2004, р. 41, 42). Конституційний юрисдикційний процес, на його думку, є самостійним різновидом конституційного процесу й складається з конституційного судочинства як врегульованої нормами конституційного законодавства сукупності процесуальних відносин, які відбуваються між

конституційним судом та іншими суб'єктами права під час розгляду й розв'язання підвідомчих йому справ, а також низки проваджень, пов'язаних, наприклад, з усуненням з посади президента тощо (Maksiutin, 2004, р. 110).

Конституційний юрисдикційний процес в Україні знаходить свій вияв у процесуальній діяльності Конституційного Суду України щодо реалізації ним своїх юрисдикційних повноважень. Окремим процесуальним аспектам діяльності Конституційного Суду України як органу конституційної юрисдикції присвячено праці І. Е. Берестової, В. Д. Бринцева, О. Ю. Водянікова, В. О. Гергелійника, М. М. Гультая, Н. В. Камінської, В. М. Кампа, М. В. Костицького, О. М. Мироненка, А. В. Портнова, Х. В. Приходько, М. В. Савчина, А. О. Селіванова, В. Є. Скоморохи, І. Д. Сліденка, А. А. Стрижака, М. В. Тесленко, Н. К. Шаптали та ін.

Так, Х. В. Приходько зазначає, що особливості вітчизняного конституційного юрисдикційного процесу знаходять свій вияв у трьох основних зрізах. У першому – конституційний юрисдикційний процес розглядають як процесуальну форму конституційного правосуддя (статутарний аспект). У цьому аспекті варто зауважити про

конституційний юрисдикційний процес як спосіб захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина; спосіб реалізації конституційних повноважень суб'єктів щодо реалізації, охорони й захисту Конституції України; форму діяльності органу державної влади, єдиного органу конституційної юрисдикції – Конституційного Суду України, і зазначити, що метою такої інтерпретації досліджуваного явища є висвітлення зв'язку з конституційно-процесуальною формою, яка є більш масштабним явищем щодо нього. У другому аспекті конституційний юрисдикційний процес – це комплекс правових процесуальних технологій конституційного судочинства, зокрема технологій захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина; охорони й офіційного тлумачення норм Конституції України; імплементації міжнародно-правових стандартів у законодавство тощо. Третім підходом є розуміння конституційного юрисдикційного процесу як конституційного провадження (динамічний аспект). Саме він дає змогу розглядати конституційний юрисдикційний процес як один із видів судового процесу (судочинства), процесуально-процесуальний порядок розгляду справ у Конституційному Суді України (Prykhodko, 2010, p. 220).

Мета і завданнями дослідження

Метою та завданнями дослідження є вивчення особливостей юридичних позицій Конституційного Суду України як специфічного джерела правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу з огляду на аналіз теоретичних підходів до розуміння поняття «правова позиція Конституційного Суду України», яке після конституційної реформи правосуддя 2016 року трансформувалося в поняття «юридична позиція Конституційного Суду України» й отримало нормативне закріплення у чинному Законі України «Про Конституційний Суд України», а також аналіз практики Конституційного Суду України, у якому деталізовано положення Конституції України та зазначеного Закону, пов'язані з реалізацією Конституційним Судом України своїх юрисдикційних повноважень.

Виклад основного матеріалу

Основними джерелами правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу в Україні є Конституція України, Закон України «Про Конституційний Суд України» («Zakon Ukrainy», 2017) (далі – Закон) та Регламент Конституційного Суду України («Rehlament Konstytutsiinoho Sudu», 2018) (далі – Регламент).

У Конституції України закріплено повноваження Конституційного Суду України (п. 28 ч. 1 ст. 85, п. 15 ч. 1 ст. 106, ч. 6 ст. 111, ч. 2 ст. 137, ст. 150, 151, 151¹, 159). Відповідно до ст. 153

Конституції України порядок організації та діяльності Конституційного Суду України, статус його суддів, підстави та порядок звернення до Суду, процедура розгляду ним справ і виконання його рішень визначаються Конституцією України та законом.

Згідно зі ст. 3 Закону, Конституційний Суд України діє відповідно до повноважень, визначених Конституцією України; порядок організації та діяльності Суду, порядок конституційного провадження, процедуру розгляду справ і виконання рішень, а також висновків установлює цей Закон (ч. 1); організацію внутрішньої роботи Суду та відповідні правила процедури розгляду ним справ установлює згідно з цим Законом Регламент (ч. 2); Суд ухвалює інші акти, що регламентують організацію його роботи, відповідно до цього Закону та Регламенту (ч. 3).

Ще одним специфічним джерелом правового регулювання діяльності Конституційного Суду України як основного суб'єкта конституційного юрисдикційного процесу можна вважати практику Конституційного Суду України, а саме юридичні позиції, викладені в його актах.

Термін «юридична позиція» закріплено ст. 92 Закону. До внесення 2016 року до Конституції України низки змін щодо правосуддя («Zakon Ukrainy», 2016) через прийняття Закону, це поняття не було закріплене нормативно й мало назву «правова позиція». Теоретичні підходи щодо сутності та юридичної природи останнього зазначеного поняття є значно застосовними й щодо змісту поняття «юридична позиція Конституційного Суду України».

Так, П. М. Ткачук зазначає, що правові позиції Конституційного Суду України – це результат його інтерпретаційної діяльності у формі висновків, роз'яснень, правових положень, доктрин, які містять тлумачення неясного змісту закону, правову оцінку або правове визначення, суть правових уявлень і знань щодо вирішення конкретної ситуації, які є обов'язковими для всіх суб'єктів правовідносин. Ознаками правових позицій органу конституційної юрисдикції він визначає наявність правового висновку, у якому викладено правове розуміння органом конституційної юрисдикції норм, положень і принципів, встановлених Конституцією та законами України; нормативність, для якої характерна невизначеність дії в часі та неодноразовість її застосування; наявність неявного смислу правової норми, що впливає з цілей самого тлумачення як процесу, який має на меті з'ясувати та роз'яснити цю норму; загальнообов'язковість, що полягає в їх обов'язковості до виконання та неможливості бути оскарженими (Ткачук, 2006, р. 18-19, 21).

У своєму дослідженні О. В. Кравчук визначає правові позиції Конституційного Суду України як систему вироблених унаслідок його інтер-

претаційної діяльності загальнообов'язкових правових висновків, аргументів, що виражають ставлення Суду до певної правової проблеми та слугують підставою для його рішення. Авторка зазначає, що для правових позицій Конституційного Суду України характерна правова визначеність, тобто формулювання їх у такий спосіб, щоб не допускати неоднозначного тлумачення, і сталий характер, та пропонує розглядати їх як самостійне джерело права в українській правовій системі (Kravchuk, 2011, p. 119, 121).

Питання щодо того, чи є правова (юридична) позиція Конституційного Суду України джерелом права, свого часу стало предметом наукових дискусій.

Так, джерела права – це обов'язкові до виконання акти уповноважених суб'єктів права, що містять форми права в письмовій формі, а також акти волевиявлення владних суб'єктів, що є неписаними нормативними фактами, на підставі яких (актів) виникають, змінюються та припиняються правовідносини (Parkhomenko, 2008).

У цьому аспекті слухним та обґрунтованим можна вважати підхід В. А. Овчаренка, який, аналізуючи поняття й сутність правових позицій Конституційного Суду України, зазначив, що хоч на підставі правових позицій, які містяться в актах Конституційного Суду України, правовідносини безпосередньо не виникають, змінюються чи припиняються, проте, відповідно до рішень Конституційного Суду України, втрачають чинність закони та інші правові акти, якими у неконституційний спосіб урегульовано правовідносини в будь-якій галузі суспільного життя, а після надання ним офіційного тлумачення Конституції та законів України положення правових актів, якими врегульовано певні правовідносини, повинні застосовуватися виключно згідно з правовою позицією Конституційного Суду України. Тому, на його думку, правові позиції Конституційного Суду України, сформульовані в його актах, за своєю правовою природою є специфічними джерелами права, які формулюються під час здійснення судового конституційного контролю, який за своєю правовою природою не є нормотворчою діяльністю, і потребують офіційного визнання як окремої категорії цього феномену права, сутність і зміст якої визначено специфікою конституційного судочинства (Ovcharenko, 2013, p. 68-71).

Водночас М. В. Тесленко зауважує, що правові позиції Конституційного Суду України схожі на *ratio decidendi*, що в англійському прецедентному праві означає сутність рішення, правову норму, що міститься в рішенні суду, а тому їх можна розглядати як джерело права, своєрідний судовий прецедент. Це впливає з англо-саксонської доктрини судового прецеденту,

яка ґрунтується на повазі до окремо взятого рішення одного з судів вищого рівня, що розглядається як зразок для судів нижчого рівня. Причому обов'язковим для них є не все рішення, а лише його частина, *ratio decidendi*, що в перекладі означає «вирішальний довід (доказ), аргумент». Відповідна діяльність Конституційного Суду України, на її думку, сприяє зближенню романо-германської та англо-саксонської правових систем (Teslenko, 2003, p. 38).

Як зазначає Н. В. Вітрук, правові позиції органу конституційної юрисдикції є не тільки результатом нормативного й казуального тлумачення правових норм, а й виявляють конституційно-правовий зміст чинних законів та інших нормативно-правових актів, усуваючи правову невизначеність у певній сфері суспільних відносин (Vitruk, 2001, p. 111).

На думку А. В. Портнова, у правових позиціях Конституційного Суду України, зазначених у мотивувальній та резолютивній частинах його рішень і висновків, проявляються процесуальні форми реалізації доктрини конституційного судочинства, які впливають на розвиток системи законодавства (Portnov, 2008, p. 34).

Деякі результати теоретичних досліджень природи правових позицій Конституційного Суду України та практичні пропозиції, сформульовані в процесі їх здійснення (зокрема, щодо наявності таких позицій в ухвалах Конституційного Суду України, необхідності законодавчого закріплення можливості їх перегляду та зміни тощо), окреслені у положеннях чинного Закону щодо юридичної позиції Конституційного Суду України.

Відповідно до ч. 1 ст. 92 Закону встановлено, що юридичну позицію Конституційний Суд України викладає у мотивувальній та/або резолютивній частині рішення, висновку; вона також може міститися в ухвалах про відмову у відкритті конституційного провадження у справі та про закриття конституційного провадження у справі, постановлених Сенатом чи Великою палатою.

У своїх юридичних позиціях Конституційний Суд України розвиває та деталізує положення Конституції України й Закону, зокрема розділу II останнього, яким визначено порядок здійснення конституційного провадження як однієї з форм конституційного юрисдикційного процесу. З огляду на те, що рішення й висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточними та не можуть бути оскаржені (ст. 151² Конституції України), юридичні позиції Конституційного Суду України, викладені в них, є загальнообов'язковими. Причому, згідно з ч. 2 ст. 92 Закону, Конституційний Суд України може розвивати й конкретизувати свою юридичну позицію у наступних актах; зміна юридичної позиції можлива в разі суттєвої зміни нормативного регулювання, яким керувався Конституційний Суд

України під час її оголошення або за наявності об'єктивних підстав необхідності покращення захисту конституційних прав і свобод з урахуванням міжнародних зобов'язань України, проте лише за умови обґрунтування такої зміни у відповідному акті Суду. З огляду на зазначене, ідеться про сталий і обов'язковий характер юридичних позицій, викладених Конституційним Судом України не лише в його рішеннях і висновках, але й в ухвалах.

Конституційний Суд України сформулював низку юридичних позицій щодо принципів своєї діяльності, меж повноважень, критеріїв прийнятності обґрунтування тверджень суб'єктів права на конституційне подання, конституційну скаргу тощо.

Відповідно до ч. 2 ст. 147 Основного Закону, діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків. Згідно зі ст. 2 Закону Конституційний Суд України здійснює свою діяльність на засадах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, відкритості, повного й всебічного розгляду справ, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків.

Конституційний Суд України неодноразово викладав у своїх рішеннях доктринальні юридичні позиції щодо сутності принципу верховенства права як основоположного принципу правової держави та його складових (юридичної (правової) визначеності, домірності (пропорційності), законних (легітимних) очікувань тощо) («Rishennia Konstytutsiinoho Sudu», 2004, No. 15-rp/2004; 2009, No. 26-rp/2009; 2010, No. 23-rp/2010; 2011, No. 20-rp/2011; 2012, No. 16-rp/2012; 2016, No. 3-rp/2016; 2017, No. 2-r/2017, No. 3-r/2017; 2019, No. 3-r/2019, No. 6-r/2019; Kostytskyi, Kaminska, & Kushakova-Kostytska, 2019; Shaptala, 2019).

Окрім принципів діяльності Конституційного Суду України, визначених Конституцією України та Законом, у рішеннях Конституційного Суду України закріплено ще один принцип його діяльності – принцип дружнього ставлення до міжнародного права, сутність якого полягає в тому, що Конституційний Суд України під час розгляду справ у порядку конституційного судочинства враховує приписи чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та практику тлумачення і застосування цих договорів міжнародними органами, юрисдикцію яких визнала Україна, зокрема Європейським судом з прав людини ("Abzats tretii", 2016, No. 2-rp/2016; "Abzats chetvertyi", 2016, No. 6-rp/2016).

Цей принцип сприяв імплементації міжнародних правових стандартів у конституційний

юрисдикційний процес і правову систему нашої держави.

У своїх юридичних позиціях, викладених в ухвалах про відмову у відкритті конституційного провадження, Конституційний Суд України деталізує положення Закону стосовно меж своїх повноважень. Відповідно до ст. 8 Закону встановлено такі межі повноважень Суду, як розгляд ним питань щодо конституційності лише чинних актів (їх окремих положень), за винятком розгляду з метою захисту та відновлення прав особи питань щодо конституційності акта (його окремих положень), який втратив чинність, але продовжує застосовуватися до праводносин, що виникли під час його чинності; неналежність до повноважень Суду питань законності актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, крім випадків, передбачених п. 28 ч. 1 ст. 85 та ч. 2 ст. 137 Конституції України. Ці положення Закону деталізовано Судом у його актах, коли відповідні питання постають під час розгляду ним справ.

Конституційний Суд України також зазначав, що сутністю галузевих юрисдикційних процесів є правозастосування – індивідуалізація правових норм щодо конкретних суб'єктів і конкретних випадків, тобто встановлення фактичних обставин справи та підбір правових норм, які відповідають цим обставинам, водночас діяльність Конституційного Суду України із правозастосуванням не пов'язана («Abzats shostyi», 2018, No. 26-u(II)/2018). З огляду на це, до повноважень Конституційного Суду України не належить розв'язання питань правозастосування. Також слід зауважити, що ч. 3 ст. 89 Закону встановлено виняток із цього правила. Так, згідно з її положеннями, якщо Конституційний Суд України, розглядаючи справу за конституційною скаргою, визнав закон України (його положення) таким, що відповідає Конституції України, але одночасно виявив, що суд застосував закон України (його положення), витлумачивши його в спосіб, що не відповідає Конституції України, то він вказує на це у резолютивній частині рішення.

До повноважень Конституційного Суду України, згідно з його юридичними позиціями, не належать також питання законодавчого врегулювання, зокрема заповнення прогалін, відповідності законів України іншим законам України, відповідності законів України міжнародним договорам і здійснення контролю щодо виконання чи дотримання Україною актів міжнародного права тощо. («Ukhvaly Konstytutsiinoho Sudu», 1998, No. 36-u/98, 2004, No. 1-u/2004, 2009, No. 27-u/2009, 2010, No. 33-u/2010, 2013, No. 16-u/2013, No. 27-u/2013; «Ukhvala Velykoi palaty», 2018, No. 24-u/2018; «Ukhvala Druhoi kolehii», 2019, No. 192-2(I)/2019; «Ukhvaly Konstytutsiinoho Sudu», 2011, No. 67-u/2011,

2016, No. 26-u/2016, 2018, No. 371-1(II)/2018, No. 24-u/2018, 2019, No. 11-u/2019).

Однак, згідно з юридичною позицією Конституційного Суду України, якщо в процесі розгляду справи він виявляє суперечність (невідповідність) законів та інших правових актів (їх окремих положень) Конституції України, вони втрачають свою чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність (ч. 2 ст. 152 Конституції України). Це стосується не лише правових актів України, а й правових актів УРСР та СРСР, які й надалі застосовують після прийняття Конституції України. Повноваження Конституційного Суду України щодо визнання зазначених актів такими, що суперечать Конституції України (є неконституційними), походить з пункту 1 розділу XV «Перехідні положення» Основного Закону України («Abzats tretii», 2016, No. 6-рр/2016).

У своїх юридичних позиціях Конституційний Суд України також визначає критерії «належності» та прийнятності обґрунтування тверджень суб'єктів права на конституційне подання, конституційну скаргу. Так, Закон однією з вимог до конституційного подання щодо конституційності акта (його окремих положень) встановлює зазначення обґрунтування відповідних тверджень (ч. 3 ст. 51), а до конституційного подання щодо офіційного тлумачення Конституції України – обґрунтування підстав, які спричинили потребу в тлумаченні (ч. 4 ст. 51). Недотримання зазначеної вимоги суб'єктом права на конституційне подання є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження згідно з п. 3 ст. 62 Закону. Проте жодних критеріїв щодо змісту такого обґрунтування Закон не містить, тому Конституційний Суд України визначає відповідні критерії такого обґрунтування у «негативний» спосіб – в ухвалах про відмову у відкритті конституційного провадження. Так, з огляду на практику Конституційного Суду України, не вважається обґрунтуванням за конституційними поданнями щодо конституційності акта (його окремих положень) цитування приписів Конституції України, наведення змісту положень законів і юридичних позицій Конституційного Суду України без наведення аргументів невідповідності Конституції України оспорюваних положень закону; стверджуючи про порушення конституційної процедури розгляду та ухвалення закону, автор клопотання має обґрунтувати, що таке порушення, по-перше, стосується саме конституційних процесуальних вимог; по-друге, є системним, грубим і таким, що істотно впливає на остаточний результат його ухвалення («Ukhvaly Velykoj palaty», 2018, No. 23-u/2018, No. 24-u/2018, No. 27-u/2018, No. 34-u/2018, No. 72-u/2018; 2019, No. 11-u/2019, No. 36-u/2019).

Обґрунтуванням за конституційними поданнями щодо офіційного тлумачення Конституції України не вважається порушення питань про надання роз'яснень з приводу правозастосування з метою усунення розбіжностей у судовій практиці, що не належить до повноважень Конституційного Суду України, наведення положень Конституції України та законів України, рішень органів державної влади та висловлення незгоди з діями цих органів («Abzats vosmyi», 2018, No. 28-u/2018; «Abzats vosmyi» 2019, No. 25-u/2019).

Однією з вимог Закону до конституційної скарги, яка є письмовим клопотанням до Конституційного Суду України щодо перевірки на конституційність закону України (його окремих положень), застосованого в остаточному судовому рішенні в справі суб'єкта звернення, є зазначення обґрунтування відповідних тверджень (п. 6 ч. 2 ст. 55). Недотримання суб'єктом права на конституційну скаргу цієї вимоги Закону вказує на неприйнятність конституційної скарги та є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження згідно з п. 4 ст. 62 Закону. У цьому випадку Конституційний Суд України також визначає відповідні критерії такого обґрунтування в ухвалах про відмову у відкритті конституційного провадження. Так, за його юридичною позицією, «... у розумінні приписів п. 6 ч. 2 ст. 55, ч. 1 статті 56 Закону України «Про Конституційний Суд України» належним обґрунтуванням конституційної скарги вважаються наведені в ній аргументи про те, що оспорюваний закон (його окремі положення) суперечить нормам розділу II Конституції України. Така суперечність може виявлятися у випадках, коли оспорюваний закон (його окремі положення) встановлює обмеження змісту чи обсягу конституційних прав і свобод або унеможливорює їх реалізацію» («Ukhvala Druhoj kolehii», 2019, No. 9-2(II)/2019).

Конституційний Суд України не вважає належним обґрунтуванням, зокрема таке, що зводиться виключно до цитування положень законодавства, рішень Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини без аргументації невідповідності Конституції України оспорюваних положень закону; у якому відсутній зв'язок між оспорюваними положеннями закону та відповідними положеннями Конституції України; яке побудовано переважно на незгоді автора клопотання з рішеннями судів системи судоустрою України в його справі, запереченні законності та обґрунтованості цих рішень, правильності застосування судами положень законодавства («Ukhvaly Velykoj palaty», 2018, No. 23-u/2018; No. 24-u/2018, No. 27-u/2018, No. 34-u/2018; «Ukhvaly Druhoho senatu»,

2018, No. 10-u(II)/2018, No. 17-u(II)/2018, No. 18-u(II)/2018).

Наведені юридичні позиції є обов'язковими для Конституційного Суду України, а також для його Секретаріату, який відповідно до п. 6 ч. 2 ст. 44 Закону готує попередні висновки щодо наявності підстав для відкриття або відмови у відкритті конституційного провадження у справі, оцінюючи прийнятність аргументів суб'єктів права на конституційне подання та на конституційну скаргу. Вони також слугують своєрідним орієнтиром для самих суб'єктів звернення до Конституційного Суду України щодо коректного обґрунтування їх тверджень, що є передумовою відкриття конституційного провадження у відповідній справі, її розгляду та ухвалення Конституційним Судом України рішення, результатом чого може бути, наприклад, відновлення порушених конституційних прав особи та недопущення їх порушення надалі.

Відповідно до другого речення ч. 4 ст. 42 Закону, якою врегульовано питання доступу до публічної інформації в Конституційному Суді України, інформація за запитами щодо матеріалів справи, яку розглядає Конституційний Суд України, не надається. Вирішуючи питання щодо конституційності цього положення, Конституційний Суд України зазначив, що встановлене ним обмеження має за мету унеможливити тиск і сторонній вплив на Конституційний Суд України; водночас воно не містить застережень стосовно надання інформації щодо матеріалів справ, які вже були розглянуті Конституційним Судом України та завершилися прийняттям ним відповідних актів, що обумовлено суспільною вагомістю актів Конституційного Суду України та їх впливом на реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків осіб. Крім того, Конституційний Суд України зауважив, що конституційна скарга відповідно до ст. 55, 56, 77 Закону є індивідуальною формою звернення до Конституційного Суду України, містить персональні дані особи (конфіденційну інформацію про особу), передумовою її подання є застосування Закону України (його окремих положень) в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу; оскільки вимоги до конституційної скарги, визначені у ст. 55, 56 Закону, та умови її прийнятності за ст. 77 Закону, а також правове обґрунтування, яке суб'єкт права на конституційну скаргу покладає в основу своєї конституційної скарги, практично завжди індивідуалізовані, є результатом інтелектуальної діяльності та відбивають бачення суб'єктом права на конституційну скаргу відповідної правової ситуації, то тексти конституційних скарг не є публічною інформацією і не оприлюднюються на офіційному вебсайті Конституційного

Суду України («Abzatsy shostyi, odynadtsiatyi», 2020, No. 1-r(I)/2020).

Даючи офіційне тлумачення положень ст. 151² Конституції України, відповідно до яких рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточними та не можуть бути оскаржені, Конституційний Суд України зазначив, що, відповідно до приписів зазначених положень Основного Закону України, не можуть бути оскаржені будь-які рішення Конституційного Суду України незалежно від їх юридичної форми (виду), ухвалені ним як з питань, пов'язаних зі здійсненням ним конституційного провадження, так і з питань, пов'язаних із забезпеченням належної організації діяльності Конституційного Суду України та реалізацією конституційно-правових гарантій незалежності й недоторканності суддів Конституційного Суду України. Це зумовлено особливим конституційним статусом Конституційного Суду України, юридичною природою його рішень, а також надзвичайною важливістю покладених на нього функцій і завдань, пов'язаних із забезпеченням верховенства Конституції України. Однак Конституційний Суд України може переглянути індивідуальні акти, ухвалені ним з підстав, передбачених ч. 2 ст. 149¹ Конституції України. Такий перегляд має здійснюватися з дотриманням вимог, встановлених ч. 3 ст. 149¹ Конституції України для ухвалення таких актів («Abzatsy siomyi, vosmyi», 2019, No. 11-r/2019).

Наукова новизна

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в статті вперше після внесення 2016 року до Конституції України змін щодо правосуддя здійснено комплексний аналіз юридичних позицій Конституційного Суду України стосовно принципів його діяльності, меж повноважень, критеріїв прийнятності обґрунтування тверджень суб'єктів права на конституційне подання, конституційну скаргу, неможливості оскарження його рішень тощо, а також обґрунтовано підхід до розуміння зазначених позицій як специфічного джерела правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу.

Висновки

Отже, юридичні позиції Конституційного Суду України, які можна розглядати як специфічне джерело права, поряд з Конституцією України, Законом та Регламентом є джерелом правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу та впливають на порядок реалізації Конституційним Судом України, як його головним суб'єктом, своїх юрисдикційних повноважень. У юридичних позиціях Конституційного Суду

України знаходять свій розвиток і деталізацію положення Конституції України і Закону. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо меж повноважень Конституційного Суду України, критеріїв «належності» обґрунтування тверджень суб'єктів права на конституційне подання, конституційну скаргу є своєрідним орієнтиром не лише для нього, але й для його Секретаріату під час оцінювання відповідності конституційних подань, конституційних скарг, зокрема запропонованого в них обґрунтування, вимогам Закону, а також суб'єктів права на конституційне подання, конституційну скаргу щодо коректного обґрунтування ними своїх тверджень у відповідних клопотаннях, що у перспективі може стати передумовою їх розгляду Конституційним Судом України, відновлення

порушених конституційних прав осіб і недопущення їх порушення надалі. Юридичні позиції Конституційного Суду України є сталими, він ураховує їх у процесі прийняття подальших актів з питань конституційного провадження. Конституційний Суд України може розвивати й конкретизувати свою юридичну позицію у наступних актах, а також змінити свою юридичну позицію в разі суттєвої зміни нормативного регулювання, яким він керувався під час її висловлення, або за наявності об'єктивних підстав необхідності покращення захисту конституційних прав і свобод з урахуванням міжнародних зобов'язань України, проте така зміна має бути обґрунтована у відповідному його акті.

REFERENCES

- Abzats shostyi punktu 2 motyvualnoi chastyny Ukhvaly Druhoho senatu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 26 cherv. 2018 r. No. 23-u(II)/2018 [The sixth paragraph of item 2 of the motivating part of the Resolution of the Second Senate of the Constitutional Court of Ukraine from June 26, 2018, No. 23rd(II)/2018]. (n.d.). www.ccu.gov.ua. Retrieved from http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/23-u_2_2018.pdf [in Ukrainian].
- Abzats tretii pidpunktu 2.3 punktu 2 motyvualnoi chastyny Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi pro sudovyi kontrol za hospitalizatsiieyi nediezdatsnykh osib do psykhiatrychnoho zakladu vid 1 cherv. 2016 r. No. 2-rp/2016; abzats chetvertyi pidpunktu 2.2 punktu 2 motyvualnoi chastyny Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi pro zavchasne spovishchennia pro provedennia publichnykh bohosluzhin, relihiinykh obriadiv, tseremonii ta protsesii vid 8 veres. 2016 r. No. 6-rp/2016 [The third paragraph of sub-item 2.3 of item 2 of the motivating part of the Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of judicial control over the hospitalization of incapacitated persons in a psychiatric institution from June 1, 2016; the fourth paragraph of sub-item 2.2 of item 2 of the motivating part of the Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of early notification of public worship, religious rites, ceremonies and processions from September 8, 2016, No. 6-rp/2016]. (n.d.). ccu.gov.ua. Retrieved from <http://ccu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Abzats tretii punktu 3 motyvualnoi chastyny Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi pro zavchasne spovishchennia pro provedennia publichnykh bohosluzhin, relihiinykh obriadiv, tseremonii ta protsesii vid 8 veres. 2016 r. No. 6-rp/2016 [The third paragraph of item 3 of the motivating part of the Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of early notification of public worship, religious rites, ceremonies and processions from September 8, 2016, No. 6-rp/2016]. (n.d.). ccu.gov.ua. Retrieved from <http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/6-pn-2016.pdf> [in Ukrainian].
- Abzats vosmyi pidpunktu 2.1 punktu 2 motyvualnoi chastyny Ukhvaly Velykoi palaty Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 31 trav. 2018 r. No. 28-u/2018 [The eighth paragraph of sub-item 2.1 of item 2 of the motivating part of the Resolution of the Grand Chamber of the Constitutional Court of Ukraine from May 31, 2018, No. 28-u/2018]. (n.d.). www.ccu.gov.ua. Retrieved from http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/28-y_2018.pdf [in Ukrainian].
- Abzats vosmyi punktu 2 motyvualnoi chastyny Ukhvaly Velykoi palaty Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 6 cherv. 2019 r. No. 25-u/2019 [The eighth paragraph of item 2 of the motivating part of the Resolution of the Grand Chamber of the Constitutional Court of Ukraine from June 6, 2019, No. 25-u/2019]. (n.d.). www.ccu.gov.ua. Retrieved from http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/25_y_2019.pdf [in Ukrainian].
- Abzatsy shostyi, odyndatsiatyi pidpunktu 2.5 punktu 2 motyvualnoi chastyny Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinoiu skarhoiu Pleskacha Viacheslava Yuriiiovycha shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen drugoho rechennia chastyny chetvertoi statti 42 Zakonu Ukrainy "Pro Konstytutsiinyi Sud Ukrainy" vid 22 sich. 2020 r. No. 1-r(I)/2020 [Paragraphs six, eleven of sub-clause 2.5 of clause 2 of the motivating part of the Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of Vyacheslav Yuriyovych Pleskach's constitutional complaint on the constitutionality of the provisions of the second sentence of part four of Article 42 of the Law of Ukraine "On the Constitutional Court of Ukraine" from January 22, 2020, No. 1-r(I)/2020]. (n.d.). ccu.gov.ua. Retrieved from http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p1_2020.pdf [in Ukrainian].
- Abzatsy siomyi, vosmyi pidpunktu 2.4 punktu 2 motyvualnoi chastyny Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinyim podanniam 49 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo ofitsiinoho tлумachennia polozhen statti 151² Konstytutsii Ukrainy vid 2 hrud. 2019 r. No. 11-r/2019 [Paragraphs seven, eight of sub-item 2.4 of item 2 of the motivating part of the Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional petition of 49 people's deputies of Ukraine regarding the official interpretation of the provisions of Article 151² of

- the Constitution of Ukraine from December 2, 2019, No. 11-r/2019]. (n.d.). *ccu.gov.ua*. Retrieved from http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/11_p_2019.pdf. [in Ukrainian].
- Kostytskiy, M.V., Kaminska, N.V., & Kushakova-Kostytska, N.V. (2019). Perspektyvy vdoskonalennia diialnosti Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy v umovakh suchasnykh suspilnykh transformatsii [Prospects for improving the activities of the Constitutional Court of Ukraine in the context of modern social transformations]. *Journal "ScienceRise: Juridical Science"*, 3(9), 4-11. doi: 10.15587/2523-4153.2019.180113 [in Ukrainian].
- Kravchuk, O.V. (2011). Pravovi pozysyii Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy yak dzherelo prava [Legal positions of the Constitutional Court of Ukraine as a source of law]. *Biuleten Ministerstva yustytzii Ukrainy, Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*, 4, 117-121 [in Ukrainian].
- Maksiutin, M.V. (2004). *Teoriia iurisdiktsionnogo protsesa [Jurisdictional process theory]*. V.I. Avseenko (Ed.). Moscow: Mosk. psikhol.-sots. in-t [in Russian].
- Ovcharenko, V.A. (2013). Pravovi pozysyii Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy: poniattia, sut i mozhlyvosti perehliadu [Legal positions of the Constitutional Court of Ukraine: concept, essence and possibilities of revision]. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy, Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 5, 62-71 [in Ukrainian].
- Parkhomenko, N.M. (2008). *Dzherela prava: problemy teorii ta metodolohii [Sources of law: problems of theory and methodology]*. Kyiv: Yuryd. dumka [in Ukrainian].
- Portnov, A.V. (2008). *Pravove rehuliuвання konstytutsiinoho sudochynstva v Ukraini: doktryna, subiekty i formy konstytutsiinoho sudochynstva, stvorennia novykh protsesualnykh instytutiv [Legal regulation of constitutional proceedings in Ukraine: doctrine, subjects and forms of constitutional proceedings, creation of new procedural institutions]*. Kyiv: Lohos [in Ukrainian].
- Prykhodko, Kh.V. (2010). *Teoriia konstytutsiinoho protsesu: doktrynalni ta prykladni aspekty [Theory of the constitutional process: doctrinal and applied aspects]*. M.O. Baimuratov (Ed.). Ternopil: Dzhura [in Ukrainian].
- Rehlament Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy, ukhvalenyi na spetsialnomu plenarnomu zasidanni Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Postanovoiu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 22 liut. 2018 r. No. 1-ps/2018 (zi zminamy, vnesenyi zhidno z Postanovoiu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 11 veres. 2018 r. No. 4-ps/2018 [Rules of Procedure of the Constitutional Court of Ukraine, adopted at a special plenary sitting of the Constitutional Court of Ukraine by the Resolution of the Constitutional Court of Ukraine from February 22, 2018, No. 1-ps/2018 (as amended in accordance with the Resolution of the Constitutional Court of Ukraine from September 11, 2018, No. 4-ps/2018). (n.d.). *ccu.gov.ua*. Retrieved from <http://ccu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 2 lystop. 2004 r. No. 15-rp/2004; vid 19 zhovt. 2009 r. No. 26-rp/2009; vid 22 hrud. 2010 r. No. 23-rp/2010; vid 26 hrud. 2011 r. No. 20-rp/2011; vid 29 serp. 2012 r. No. 16-rp/2012; vid 8 cherv. 2016 r. No. 3-rp/2016; vid 20 hrud. 2017 r. No. 2-r/2017; vid 21 hrud. 2017 r. No. 3-r/2017; vid 5 cherv. 2019 r. No. 3-r(l)/2019; vid 20 cherv. 2019 r. No. 6-r/2019 [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine from November 2, 2004, No. 15-rp/2004; from October 19, 2009, No. 26-rp/2009; from December 22, 2010, No. 23-rp/2010; from December 26, 2011, No. 20-rp/2011; from August 29, 2012, No. 16-rp/2012; from June 8, 2016, No. 3-rp/2016; from December 20, 2017, No. 2-r/2017; from December 21, 2017, No. 3-r/2017; from June 5, 2019, No. 3-r(l)/2019; from June 20, 2019, No. 6-r/2019]. (n.d.). *ccu.gov.ua*. Retrieved from <http://ccu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Shaptala, N. (2019). Vnutrishnie perekonannia pid chas otsinky dokaziv u konstytutsiinomu sudovomu protsesi [Inner conviction during the evaluation of evidence in a constitutional trial]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnih sprav, Scientific herald of the National academy of internal affairs*, 1, 22-28. doi: <https://doi.org/10.33270/01191101.22> [in Ukrainian].
- Teslenko, M.V. (2003). Yurydychna syl'a i znachennia pravovykh pozysyii Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy [Legal force and significance of legal positions of the Constitutional Court of Ukraine]. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy, Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 4, 36-41 [in Ukrainian].
- Tkachuk, P.M. (2006). Pravovi pozysyii Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy" [Legal positions of the Constitutional Court of Ukraine]. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy, Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 2, 10-21 [in Ukrainian].
- Ukhvala Druhoho senatu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 4 cherv. 2018 r. No. 10-u(II)/2018 [Decision of the Second Senate of the Constitutional Court of Ukraine from June 4, 2018, No. 10-u(II)/2018]. (n.d.). *www.ccu.gov.ua*. Retrieved from http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/10_y_2_2018.pdf [in Ukrainian].
- Ukhvala Druhoi kolehii suddiv Druhoho senatu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 17 sich. 2019 r. No. 9-2(II)/2019 [Resolution of the Second Panel of Judges of the Second Senate of the Constitutional Court of Ukraine from January 17, 2019, No. 9-2(II)/2019]. (n.d.). *www.ccu.gov.ua*. Retrieved from http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/9_22_2019.pdf [in Ukrainian].
- Ukhvala Druhoi kolehii suddiv Pershoho senatu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 9 lyp. 2019 r. No. 192-2(I)/2019 [Resolution of the Second Panel of Judges of the First Senate of the Constitutional Court of Ukraine from July 9, 2019, No. 192-2(I)/2019]. (n.d.). *www.ccu.gov.ua*. Retrieved from http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/192_21_2019.pdf [in Ukrainian].
- Ukhvaly Druhoho senatu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 6 cherv. 2018 r. No. 17-u(II)/2018; vid 6 cherv. 2018 r. No. 18-u(II)/2018 [Decisions of the Second Senate of the Constitutional Court of Ukraine from June 6, 2018, No. 17-u(II)/2018; from June 6, 2018, No. 18-u(II)/2018]. (n.d.). *ccu.gov.ua*. Retrieved from <http://ccu.gov.ua> [in Ukrainian].

- Ukhvaly Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 10 lyp. 1998 r. No. 36-u/98; vid 15 sich. 2004 r. No. 1-u/2004; vid 19 trav. 2009 r. No. 27-u/2009; vid 18 trav. 2010 r. No. 33-u/2010; vid 23 kvit. 2013 r. No. 16-u/2013; vid 6 cherv. 2013 r. No. 27-u/2013; Ukhvala Velykoi palaty Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 24 trav. 2018 r. No. 24-u/2018 [Rulings of the Constitutional Court of Ukraine from July 10, 1998, No. 36-u/98; from January 15, 2004, No. 1-u/2004; from May 19, 2009, No. 27-u/2009; from May 18, 2010, No. 33-u/2010; from April 23, 2013, No. 16-u/2013; from June 6, 2013, No. 27-u/2013; The decision of the Grand Chamber of the Constitutional Court of Ukraine of May 24, 2018, No. 24-u/2018]. (n.d.). *ccu.gov.ua*. Retrieved from <http://ccu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Ukhvaly Velykoi palaty Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 22 lystop. 2018 r. No. 72-u/2018; vid 19 berez. 2019 r. No. 11-u/2019 [Decisions of the Grand Chamber of the Constitutional Court of Ukraine from November 22, 2018, No. 72-u/2018; from March 19, 2019, No. 11-u/2019]. (n.d.). *ccu.gov.ua*. Retrieved from <http://ccu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Ukhvaly Velykoi palaty Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 24 trav. 2018 r. No. 23-u/2018; vid 24 trav. 2018 r. No. 24-u/2018; vid 31 trav. 2018 r. No. 27-u/2018; vid 7 cherv. 2018 r. No. 34-u/2018; vid 26 veres. 2019 r. No. 36-u/2019 [Decisions of the Grand Chamber of the Constitutional Court of Ukraine from May 24, 2018, No. 23-u/2018; from May 24, 2018, No. 24-u/2018; from May 31, 2018, No. 27-u/2018; from June 7, 2018, No. 34-u/2018; from September 26, 2019, No. 36-u/2019]. (n.d.). *ccu.gov.ua*. Retrieved from <http://ccu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Ukhvaly Velykoi palaty Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 24 trav. 2018 r. No. 23-u/2018; vid 24 trav. 2018 r. No. 24-u/2018; vid 31 trav. 2018 r. No. 27-u/2018; vid 7 cherv. 2018 r. No. 34-u/2018 [Decisions of the Grand Chamber of the Constitutional Court of Ukraine from May 24, 2018, No. 23-u/2018; from May 24, 2018, No. 24-u/2018; from May 31, 2018, No. 27-u/2018; from June 7, 2018, No. 34-u/2018]. (n.d.). *ccu.gov.ua*. Retrieved from <http://ccu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Uxvaly Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 27 hrud. 2011 r. No. 67-u/2011; vid 20 kvit. 2016 r. No. 26-u/2016; vid 29 lystop. 2018 r. No. 371-1(II)/2018; vid 24 trav. 2018 r. No. 24-u/2018; vid 19 berez. 2019 r. No. 11-u/2019 [Decisions of the Constitutional Court of Ukraine from December 27, 2011, No. 67-u/2011; from April 20, 2016, No. 26-u/2016; from November 29, 2018, No. 371-1(II)/2018; from 24 May, 2018, No. 24-u/2018; from March 19, 2019, No. 11-u/2019]. (n.d.). (n.d.). *ccu.gov.ua*. Retrieved from <http://ccu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Vitruk, N.V. (2001). *Konstitutsionnoe pravosudie v Rossii (1991-2001): ocherki teorii i praktiki [Constitutional Justice in Russia (1991-2001): Essays on Theory and Practice]*. Moscow: Gorodets-izdat [in Russian].
- Zakon Ukrainy "Pro Konstytutsiinyi Sud Ukrainy": vid 13 lyp. 2017 r. No. 2136-VIII [Law of Ukraine "On the Constitutional Court of Ukraine" from July 13, 2017, No. 2136-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 35, 376 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo pravosuddia)": vid 2 cherv. 2016 r. No. 1401-VIII [Law of Ukraine "On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding Justice)" from June 2, 2016, No. 1401-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 28, 532 [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Абзац шостий пункту 2 мотивувальної частини Ухвали Другого сенату Конституційного Суду України від 26 черв. 2018 р. № 23-у(II)/2018. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/23-u_2_2018.pdf.
- Абзац третій підпункту 2.3 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу від 1 черв. 2016 р. № 2-рп/2016; абзац четвертий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі про завчасне сповіщення про проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та процесій від 8 верес. 2016 р. № 6-рп/2016. URL: <http://ccu.gov.ua>.
- Абзац третій пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі про завчасне сповіщення про проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та процесій від 8 верес. 2016 р. № 6-рп/2016. URL: <http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/6-rp-2016.pdf>.
- Абзац восьмий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Ухвали Великої палати Конституційного Суду України від 31 трав. 2018 р. № 28-у/2018. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/28-y_2018.pdf.
- Абзац восьмий пункту 2 мотивувальної частини Ухвали Великої палати Конституційного Суду України від 6 черв. 2019 р. № 25-у/2019. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/25_y_2019.pdf.
- Абзаци шостий, одинадцятий підпункту 2.5 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Плескача В'ячеслава Юрійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень другого речення частини четвертої статті 42 Закону України «Про Конституційний Суд України» від 22 січ. 2020 р. № 1-р(I)/2020. URL: http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p1_2020.pdf.
- Абзаци сьомий, восьмий підпункту 2.4 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 151² Конституції України від 2 груд. 2019 р. № 11-р/2019. URL: http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/11_p_2019.pdf.

- Костицький М. В., Камінська Н. В., Кушакова-Костицька Н. В. Перспективи вдосконалення діяльності Конституційного Суду України в умовах сучасних суспільних трансформацій. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2019. № 3 (9). С. 4–11. doi: 10.15587/2523-4153.2019.180113.
- Кравчук О. В. Правові позиції Конституційного Суду України як джерело права. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 4. С. 117–121.
- Максютин М. В. Теория юрисдикционного процесса / под ред. В. И. Авсеенко. М. : Моск. психол.-соц. ин-т, 2004. 200 с.
- Овчаренко В. А. Правові позиції Конституційного Суду України: поняття, суть і можливості перегляду. *Вісник Конституційного Суду України*. 2013. № 5. С. 62–71.
- Пархоменко Н. М. Джерела права: проблеми теорії та методології : монографія. Київ : Юрид. думка, 2008. 336 с.
- Портнов А. В. Правове регулювання конституційного судочинства в Україні: доктрина, суб'єкти і форми конституційного судочинства, створення нових процесуальних інститутів : монографія. Київ : Логос, 2008. 202 с.
- Приходько Х. В. Теорія конституційного процесу: доктринальні та прикладні аспекти : монографія / відп. ред. М. О. Баймуратов. Тернопіль : Джура, 2010. 292 с.
- Регламент Конституційного Суду України, ухвалений на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України Постановою Конституційного Суду України від 22 лют. 2018 р. № 1-пс/2018 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Конституційного Суду України від 11 верес. 2018 р. № 4-пс/2018). URL: <http://ccu.gov.ua>.
- Рішення Конституційного Суду України від 2 листоп. 2004 р. № 15-рп/2004, від 19 жовт. 2009 р. № 26-рп/2009; від 22 груд. 2010 р. № 23-рп/2010; від 26 груд. 2011 р. № 20-рп/2011; від 29 серп. 2012 р. № 16-рп/2012; від 8 черв. 2016 р. № 3-рп/2016; від 20 груд. 2017 р. № 2-р/2017; від 21 груд. 2017 р. № 3-р/2017; від 5 черв. 2019 р. № 3-р(І)/2019; від 20 черв. 2019 р. № 6-р/2019. URL: <http://ccu.gov.ua>.
- Шаптала Н. Внутрішнє переконання під час оцінки доказів у конституційному судовому процесі. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1 (110). С. 22–28. doi: <https://doi.org/10.33270/01191101.22>.
- Тесленко М. В. Юридична сила і значення правових позицій Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2003. № 4. С. 36–41.
- Ткачук П. М. Правові позиції Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2006. № 2. С. 10–21.
- Ухвала Другого сенату Конституційного Суду України від 4 черв. 2018 р. № 10-у(ІІ)/2018. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/10_u_2_2018.pdf.
- Ухвала Другої колегії суддів Другого сенату Конституційного Суду України від 17 січ. 2019 р. № 9-2(ІІ)/2019. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/9_22_2019.pdf.
- Ухвала Другої колегії суддів Першого сенату Конституційного Суду України від 9 лип. 2019 р. № 192-2(І)/2019. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/192_21_2019.pdf.
- Ухвали Другого сенату Конституційного Суду України від 6 черв. 2018 р. № 17-у(ІІ)/2018; від 6 черв. 2018 р. № 18-у(ІІ)/2018. URL: <http://ccu.gov.ua>.
- Ухвали Конституційного Суду України від 10 лип. 1998 р. № 36-у/98; від 15 січ. 2004 р. № 1-у/2004; від 19 трав. 2009 р. № 27-у/2009; від 18 трав. 2010 р. № 33-у/2010; від 23 квіт. 2013 р. № 16-у/2013; від 6 черв. 2013 р. № 27-у/2013; Ухвала Великої палати Конституційного Суду України від 24 трав. 2018 р. № 24-у/2018. URL: <http://ccu.gov.ua>.
- Ухвали Великої палати Конституційного Суду України від 22 листоп. 2018 р. № 72-у/2018; від 19 берез. 2019 р. № 11-у/2019. URL: <http://ccu.gov.ua>.
- Ухвали Великої палати Конституційного Суду України від 24 трав. 2018 р. № 23-у/2018; від 24 трав. 2018 р. № 24-у/2018; від 31 трав. 2018 р. № 27-у/2018; від 7 черв. 2018 р. № 34-у/2018; від 26 верес. 2019 р. № 36-у/2019. URL: <http://ccu.gov.ua>.
- Ухвали Великої палати Конституційного Суду України від 24 трав. 2018 р. № 23-у/2018; від 24 трав. 2018 р. № 24-у/2018; від 31 трав. 2018 р. № 27-у/2018; від 7 черв. 2018 р. № 34-у/2018. URL: <http://ccu.gov.ua>.
- Ухвали Конституційного Суду України від 27 груд. 2011 р. № 67-у/2011; від 20 квіт. 2016 р. № 26-у/2016; від 29 листоп. 2018 р. № 371-1(ІІ)/2018; від 24 трав. 2018 р. № 24-у/2018; від 19 берез. 2019 р. № 11-у/2019. URL: <http://ccu.gov.ua>.
- Витрук Н. В. Конституционное правосудие в России (1991–2001): очерки теории и практики. М. : Городец-издат, 2001. 508 с.
- Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 лип. 2017 р. № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.
- Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 черв. 2016 р. № 1401-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 28. Ст. 532.

Стаття надійшла до редколегії 20.05.2020

Spinchevska O. – Postgraduate Student of the Department of Constitutional Law and Human Rights of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0750-6525>

Legal Positions of the Constitutional Court of Ukraine as a Source of Legal Regulation of the Constitutional Jurisdictional Process

*The **purpose** and objectives of the article are to study the features of the legal positions of the Constitutional Court of Ukraine as a specific source of legal regulation of the constitutional jurisdiction basing on the analysis of theoretical approaches to understanding the concept of «law position of the Constitutional Court of Ukraine», which after the constitutional reform of justice in 2016 was transformed into the concept of «legal position of the Constitutional Court of Ukraine» and received normative enshrinement in the Law of Ukraine «About the Constitutional Court of Ukraine», as well as the practice of the Constitutional Court of Ukraine, which details the provisions of the Constitution of Ukraine and this Law, related to the realization by the Constitutional Court of Ukraine its jurisdictional powers. The **methodological basis** of the study is a set of general and special methods and ways of cognition, the application of which allowed to consider the legal positions of the Constitutional Court of Ukraine as one of the sources of legal regulation of the constitutional jurisdictional process. The **scientific novelty** of the obtained results is that for the first time after amendments to the Constitution of Ukraine about justice in 2016 a comprehensive analysis of the legal positions of the Constitutional Court of Ukraine on the principles of its activity, limits of powers, criteria for the admissibility of substantiation of the allegations of the subjects of the right to a constitutional petition, a constitutional complaint, impossibility to appeal its decisions, etc. was made. The **conclusions** state that the legal positions of the Constitutional Court of Ukraine are a specific source of law; along with the Constitution of Ukraine, the Law and the Rules of Procedure, they are a source of legal regulation of the constitutional jurisdictional process and influence the realization of jurisdictional powers of the Constitutional Court of Ukraine as its key subject because in them find their development and detailing the provisions of the Constitution of Ukraine and the Law. The legal positions of the Constitutional Court of Ukraine are stable and it takes them into account when adopting the following acts on constitutional proceeding; it may also develop and specify its legal position in subsequent acts, or change it in certain circumstances, but only if such a change is justified in the relevant act of the Constitutional Court of Ukraine.*

Keywords: constitutional jurisdiction; constitutional jurisdictional process; constitutional proceedings; law position; legal position.